

GÖDRI FERENC-EMLÉKKONFERENCIA
(2012)

Árvay Katalin

GÖDRI FERENC IRODALMI MUNKÁSSÁGA

Sok szép találkozás élményét őrzöm Gödri Anikóról (az unokáról) és családjáról. Elsősorban édesapám (Árvay József¹) révén ismerkedtem meg velük, hisz Anikó néni és férje, Hegyi Bandi bácsi egyetemi éveik alatt jó barátságban voltak velem. Ez a barátság később is tartott, Bandi bácsiék minden nyáron meglátogattak minket, s ekkor figyelhettem fel Gödri Anikó néni révén nemcsak az egykori polgármester izgalmas életművére, hanem a költő és nyelvész Hegyi Endrére² is.

Kapcsolattörténeti szempontból sem érdektelen még egy találkozás említése. A Domokos Géza írásos hagyatékát rendezgetve a kolozsvári Szabédi Emlékházban került a kezébe a lányomnak (Bartha Katalin Ágnes) Domokos Géza 1963-as *Kínai útinaplója*, amiben említi Hegyi Endrét is. Domokos Pekingbe érkezésük előtt, még a repülőtéren jegyezte fel 1963. november 3-án, éjjel a következő sorokat: „Mellettem a budapesti történész a Galaxy-t olvasa. De hadd mondjam el, kik az útitársaim. Amikor az osztankinói szállodából elindultunk, kiderült, hogy a kilenc Pekingbe utazó utas közül – engemet is beleértve – nyolc magyar. Három mezőgazdasági szakember, egy történész az ázsiai avar ugor törzsre vonatkozó irodalmat megy tanulmányozni, és egy Hegyi nevű nyelvész, aki két évre utazik családotul Kínába. A magyar nyelvet fogja tanítani a pekingi egyetemen. A felesége Gödri Ferenc volt rajztanárom leánya, Sepsiszentgyörgyi.”³

Amikor ezt a rövid áttekintőt megtartom, egyben egy felkérésnek is eleget teszek: régi barátaim, József Álmos és Cserey Zoltán kértek meg, hogy foglalkozzam Gödri Ferenc irodalmi hagyatékával.

Gödri Ferenc irodalmi hagyatéka

A hagyaték sorsa, sajnos, igen hányatott és a kutató számára az egykori gazdag kéziratos anyag, levelezés és egyéb személyi iratok hiányával szembesít csak. Gödri Anikó, az unoka tudósítása szerint az első világháború idején nagyrészt elkallódott.

Így megpróbáltam a számomra elérhető dokumentumokban, elsősorban a publikált anyagok között a ma is érvényesnek és irodalmi-antropológiai szempontból érdekesnek tűnő Gödri-anyagot megvizsgálni. Szinnyei József *Magyar írók élete és munkássága* c. lexikona⁴ szerint 1881-től a következő helyeken publikált lírai költeményeket, elbeszéléseket s egyéb ismeretterjesztő cikkeket: *Magyarország és a Nagyvilágban*, a *Képes Családi Lapokban*⁵, a *Székegyföldben*⁶, a *Székegy Nemzetben*.⁷ Ezek közül én elsősorban a *Székegy Nemzetben* és a *Székegy Népeben*⁸ megtalálható közleményeit néztem át, illetve vizsgáltam.

A feltárt szöveghagyatékból jól látszik, és a pályájának, illetve karrierjének az állomásai is azt mutatják, hogy nem a napi gyakorlat szintjén, nem hivatásszerűen foglalkozott poétikai-irodalmi kérdésekkel, tehát ezekre a szövegekre, szövegtípusokra nem is így kell tekintenünk. Előrebocsátható, hogy egy 19. század végi székelyföldi városi tisztviselő nem tipikusnak mondható írásgyakorlatai rekonstruálhatók a fennmaradt szövegtípusok mentén. Milyen szövegtípusok is alkotják ezt a Gödri Ferenc-i irodalmári tevékenységet?

Irodalmi zsenégi: veresek, napló

A nagyenyedi kollégiumi tanulmányai idején sajátítja el a verselési készségét. Ekkoriban még kötelező tantárgyként oktatták a verselést a *poétika classisban*.

¹ Árvay József (1916–1975), nyelvész, helytörténész. A kolozsvári egyetemen tanult, majd a Magyar Nyelvtudományi Intézetben dolgozott. 1945–1947-ig a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum őre, majd középiskolai tanár, 1953-tól az Állami Levéltár sepsiszentgyörgyi fiókjának igazgatója.

² Hegyi Endre (1916–1995), nyelvész, műfordító, költő. Kolozsváron kezdi karrierjét, majd 1947-ben Magyarországra költözik, 1953-tól az Eötvös Lóránd Tudományegyetem tanára, tanszék-

vezetője.

³ EMKE SzE KT, LIV/515/1.

⁴ SZINNYEI József 2000.

⁵ Budapest, 1879–1904.

⁶ Kézdivásárhely, 1882–1906.

⁷ Sepsiszentgyörgy, 1883–1906.

⁸ Sepsiszentgyörgy, 1906–1944.

Sajnálatomra azonban ez a szöveg-együttes nem vizsgálható, mivel ezeket az első irodalmi szárnypróbálgatásait maga Gödri semmisítette meg.⁹ Gödri Anikó tulajdonában van a tizenhárom éves korától vezetett naplója. Erre a naplóra hivatkozik az a Szántó Vitus is, aki portrét, monográfiát szentelt volna Gödri Ferenc életútjának, (de valószínűleg soha nem fejezte be, s ha be is fejezte, annak publikált nyoma nincsen); azonban csak a gyermekkori Gödri-ről közölt egy kevésbé adatgazdag cikket a *Székely Népben*;¹⁰ ennek egyik szempontunkból fontos megállapítása, hogy rendkívül fantáziadús gyerekek voltak az ifj. Gödri Ferenc.

Levelezése

Nagyobb része szintén szétszóródott, hivatalos levelezésének egy része minden bizonnyal fellelhető a megyei levéltárban.

Versei

Verstermésének néhány darabjára hívnám fel itt a figyelmet, amely megmutathatja ennek a költői műhelymunkának az intellektuális-poétikai dimenzióit.

Az *Altatódal* c. verse¹¹ korai, házassága előtti szerelmi vers. Már az első versszak is jelezheti, hogy erős Petőfi-reminiscenciájú, s megállapítható róla, hogy mind prozódiai szempontból, mind képi világát tekintve igen átlagos költői teljesítmény:

*Már a barna éj kibontá
Csillagos kék fátyolát,
S lomb között a szél susogja
Szenderítő lány dalát - ,
Térj pihenni jó leányka,
Édes álom karja hív
S kis fejed lehajtva szépen,
Míg nyugtatod,
Orangyalod
Viraszcsa szűz álmaid.
Menekülve földi kintől, –
Mit a lét, oh ád sokat –
Messze szálló képzelettel,
Vágyaid honát keresd fel –
Álmodj... tündér álmokat! ...*

Az *Oh, ha láttad* c. verse szintén ebbe a kategóriába illeszthető. Két jelentékenyebb verstermése *A székely tűzér csizmája* és a kései vers, *A Sepsiszentgyörgyi várban*. Mindkettő családi kötődésű. Minthogy két nagyobb terjedelmű poémát szentel az apának, illetve nagyapának, ebből is látható, hogy igen jelentős szerepe van Gödri életében (írásgyakorlatában) a családtörténetnek, a genealógiának.

Az első, *A székely tűzér csizmája*¹² tréfás hangvételű, apja 1848-as honvéd élményeinek egyik epizódját örökíti meg:

*Segesvári piactéren
Ágyuk álInak sorba szépen,
híres ágyúk, székely ágyúk,
Gábor Aron a gazdájuk.
Körülöttük víg legányek,
csupa székely hős tüzérek,
készülnek az újabb harcra,
csak kettőnek bús az arca.
Nagy Sándor és Gödri Feri
mindenki csak így ismeri
hű barátok, jó pajtások,
de mit ér, ha nincs csizmájuk?
Éjjel-nappal benne járva,
lövöldöztek a muszkára,
a Gödrié csupa lyuk már,
Nagy Sándoré csak csizmaszár.
Sándor búsán panaszolja,
a háború mind jó volna,
nem félek senki fiától
sem osztráktól, se kozáktól
de ily fagyos hóba-sárba
én mezítláb kutya dolog
Gödri Feri hallja, hallja,
bajtársát így vigasztalja:
lásd, nem különb az enyim se,
talpa, ha nem is ment kárba,
de a hó, sár vígan járja
de két lyuk van mind a kettőn
mi itt bejön, az túl kijön.
Segesvár nem cigánia,
akad itt még csizmadia
ki meggyógyítsa bajunkat
míg itt töltjük pár napunkat.
Amde másnap kora reggel
ellenség jön nagy sereggel
hős Bem apó virradóra
riadót fúj talpalóra
a gyalogok összefutnak
huszárok lóra kapnak
a tüzérek az ágyúkra
itt az óra mindnyájukra.
E komoly pillanatban
ki gondol most a csizmára
Nagy Sándornak kisebb -
dehogy is jut az eszébe.
Hi a haza mezítláb is,
s egy ágyúfán ül máris
s e sürgő kavarodásban*

⁹ Gödri Anikó közlése.

¹⁰ SZÁNTÓ Vitus 1915.

¹¹ *Székely Nemzet*, 1884. szeptember 21.

¹² HARRINGTON SZÁNTÓ Anikó 2001, 10–12.

*a hadsor közt csak megvillan
egy futó leány szoknyája
lábán a piros csizmája
Gödri Feri, hogy meglátja
a fiúk közt elkiáltja:
ott fut a Sándor csizmája!
Uccu neki el kell fogni!
Le a csizmat hamar, így ni!
De vigyázva, ne sértsétek
a hazáért ez nem vétek,
és egy szempillantás alatt
a lányka meztláb marad.
Kicsi ember kicsi lába,
pompásan ment a csizmába
aztán egy hálaszót mondott
s az ágyúkkal elrobogott.
Hangja elhalt trombitának,
a daliák már messze járnak
kiürül a nagy piactér
a lányka is magához tér
nincs csizmája nézi, nem szól
a vitézre gondol és a szíve mintha szólna
bárha engem is elvitt volna!*

A vers szereplői id. Gödri Ferenc (Gábor Áron egyik első székely hadnagya volt) és Nagy Sándor tüzér főhadnagy, valamint egy gesesvári lány. A humor forrása Nagy Sándor¹³ legendásan kisméretű lába.

Kései verse, *A Sepsiszentgyörgyi várban* (1910) ódai hangvételű poéma, amelyben a személyes vártemplomi élmény (mely nagymértékben nagyapja prédikációihoz kötődik, aki egy fél évszázadig volt lelkésze a városnak) a nagyobb, jelentősebb léptékű történeti epizódokkal – török vész, Rákócziak és Gábor Áronék invokált történeteivel – kapcsolódik össze. Az utolsó versszak egyfajta személyes felajánlás, saját magát mint hűségese fiat ajánlja fel a „vár keblei”-nek:

*S most karjaid közt, mind ott nyugszanak.
Te őrzöd híven csöndes álmaik...
Elöttem szent ezért minden falad
Te öreg vár! Ki állsz búsongva itt.
Állj még soká, mint századok során!
Elhagyva se alázd meg tar fejed!
Már nincs barátod, – én vagyok csupán,
Ki még szeretlek s dalt zengek neked...
S ha éltem terhét tovább nem viszem,
Nem bírva majd sok sorscsapás miatt,
Fogadj kebledre engem is, hiszen
Én valék egyik leghívebb fiad.*

Említésre méltó még a Gyárfás Jenővel váltott verses levelezése a *Székely Nemzetben* (*Elkeseredett válasz a Mic Vogmucra*, 1893).¹⁴ Szintén e lapban látott napvilágot a *Légyott*¹⁵ c. humoreszkje három énekben.

Alkalmi versei

E versek megírásainak körülményeiről elmondható, hogy minden valószínűség szerint a helyi közösség igénylésére, megrendelésére születtek, de legalább ugyanakkora szerepet kell tulajdonítanunk Gödri verselési kedvének, amellyel ezekre az alkalmakra válaszolt, illetőleg életre hívta ezeket a verses szövegeket.

A László Lukácshoz írt, *Édes László uram!* című versében Árpád fia megszületése alkalmából kéri fel keresztapának a címzettet 1896. március 11-én.¹⁶ Jellegzetes stílusa illusztrációjaként álljon itt a két közbülső versszak:

*Tudom én, hogy kelmed derék székely ember,
Kinek tudománya s a szíve mély tenger;
Kinek mindig helytt áll a vágott dohánya
S a vizes lepedőt másra sohasem hányja;
A ki egymagában tiz ember egy testben
S a kit falujának esze, szíve, szája
S más nyomorúságán nem hizott a mája;
Ki jóvá csinálja, mit más számár elvett
S jó atyafiáért kiteszi a lelkét.
Tudom én ezt mind jól s még többet is ennél,
Hogy kevés ember van, ki emberebb kendnél.*

*De hiába ilyen derék Kelmed
S hiába hangoztat ennyi nemes elvet;
Mit ér a népbankja s összes tudománya,
A csorda malacca s zsiros szalonmája;
Mit ér a szép kertje, körtéje, almája:
Ha Gödri Ferencnek nem volt még komája!
No hát ugy-e, hogy ezt Kelmed is belátja!
Tehát hogyha van egy fekete kabátja,
Vegye a hátára s a jó feleséggel
S a szép leányával, – illő tiszteséggel –
Nem kímélvén lábát két gebe lovának –
Tizenötödikén március havának
Ez isteni, dicső, kuruc magyar napon
Tüskéken, bokrokon, sárákon, havakon
Életre-halálra ide takarodjon,
Hogy az én disz fiam kereszt nevet kapjon!
Lévén keresztfia nemes Gödri Árpád,
Minőt még nem pipált a keleti Kárpát!...*

¹³ Volt tüzér főhadnagy és hidvégi református lelkész, a *Háromszék önvédelmi harca 1848–1849* (Kolozsvár, 1896) szerzője.

¹⁴ *Székely Nemzet*, 1893. október 16.

¹⁵ *Székely Nemzet*, 1891. február 28.

¹⁶ A vers 1914-ben, László Lukács elhalálózása idején látott napvilágot (*Székely Nép*, 1914. február 21). A címzett általános iskolaigazgató Illyefalván, arany érdemkereszt tulajdonosa, ma a helyi iskola az ő nevét viseli.

A *Két kép* című Bartos Domokos városi aljegyző és Gyárfás Samu (Gyárfás Jenő festőművész édesapja) városi pénztárnok verses portréja. Elhangzott 1893. január 3-án a városi banketten.

A *Császár Bálint éljen!* c. verse 1891. január elsején hangzott el.¹⁷ E vers kéziratos példányának egy másolatát József Álmostól kaptam, ő maga az eredetit Gödri Zolti bácsitól (a polgármester fia). Amikor József Álmot Sepsiszentgyörgy díszpolgárává avatták (2011), a vers eredeti példányát felajánlotta a polgármesteri hivatalnak.

1891 októberében újabb *Tösz* versben látott napvilágot, amelyet a szerző a vasúti bankett felköszöntője alkalmából írt. 1892 januárjában ismét verses pohárköszöntő születik: *A papbeköszöntő bankettéről*, melyben Málik József főgondnokot élteti.

Külön figyelmet érdemel verses *Színházi prologusa*. A városi színház ünnepélyes megnyitására 1899. január 14-én került sor. A városháza dísztermét, amelyet korábban nemcsak bálók, estélyek és színelőadások, hanem megfelelő terem hiányában népe-sebb bankettek helyszínékként is használtak, a városi tanács segítségével – élén a polgármester Gödri Ferencsel –, végre sikerült megújítani. A munkálat során a nagyterem keleti része színpadhelyiséggel bővült, új karzattal és páholyokkal látták el a dísztermet. Öltözők külön kijáráttal, karzati feljárók, előszoba, folyosó mind új és remek kivitelezésű volt. A díszterem mennyezetének festése, szép parkett és kényelmes berendezés Bay István építető mérnököt dicsérik. S ámbár tetemes költséget emésztett fel az átalakítás, az erdélyi városok egyik legszebb vígadójaként ünnepelhetette Sepsiszentgyörgy közönsége a megnyitáskor.

Az ünnepélyes avatót¹⁸ természetesen a helyi műkedvelő színtársulat előadásával nyitották meg, mely ünnep-konstrukciót más magyar színházavatók programja és koreográfiája nagymértékben befolyásolt.¹⁹

Innen nézve sem véletlen, hogy a verses prologus megírásával Gödri Ferenc polgármestert, a műkedvelő társulat elnökét, művelt férfiút, városgazdát és alkalmi verselőt bízták meg, mint aki fáradtságot nem kímélve állt a felújítási munkálatok mellett. A hét órakor kezdődő ünnepi program Zathureczky Berta *Anatol* c. operettjéből vett egyveleggel nyílt meg. Ezt követően adta elő Sükösd Vilma Thália nemtőjének öltözve a Gödri írta *Prologót*.

¹⁷ Császár Bálint (1826–1892) Sepsiszentgyörgy polgármestere, országgyűlési képviselő.

¹⁸ NN: Az új színház megnyitása 1899. január 15. *Székely Nemzet*, 1899. január 16.

¹⁹ Gondolok itt a kolozsvári Farkas utcai színház 1821. márciusi és a pesti Magyar Színház, a későbbi Nemzeti Színház nevet viselő intézmény 1837-es augusztusi megnyitójának ünnepségére és programjára. (A kolozsvári színházi avatóról lásd BARTHA

A szöveg az új színpad és terem jelentőségére mint a magyar nyelvű színjátszás felvirágzásának zálogaként tekint, kiemelve elsőségét a régióban, s így zárul:

*S szabadság, műveltség, hívó szózatára,
Ki annyit áldozál vért, vagyont házadért:
Te lelkes város, te magyarság végvára,
Csak babér övezhet ez újabb munkáért, -
Minden hű polgárod büszke lehet rája!
S mert a jó törekvést is megáldja:
Munkálj hát, gyarapodj, az ősi erénnyel,
Áraszd el a székelyt boldogsággal, fénnel, -
S hogy legyen az egykor csodával határos,
Oly dicső naggyá légy Sepszi-Szent-György város!*

A *Prologót* a *Szózat* és több hazafi dal követte, majd a műkedvelő társulat Herceg Ferenc *Három testőr* c. bohózatát adta elő.

Gödri Ferenc szövegterméséből még két szövegtípust említenék meg. Az egyik a *történeti jellegű írások*, mellyel itt behatóan nem kívánok foglalkozni.²⁰ A másik szövegtípus, amely külön vizsgálat tárgyát érdemelné, az *alkalmi beszédei*. Itt idő híján csak néhány példát említek: *Nőegyleti estély* (farsang, 1899. január 27.); az Árvafüi szeretetház javára rendezett Potsa-estélyen elhangzott beszéde; *Felolvasás a felolvasásról* nőegyleti teaesten előadott szellemes-humoros beszéde (1894. december 24.); március 15-i beszéde 1896-ból, *Császár Bálint halálára* c. búcsúbeszéde 1892. december 18-án.

Nem kockáztatok meg túlzott állítást, hogy ha azt mondom, hogy Gödri Ferenc irodalmi munkásságának fő műveként a *Sepsiszentgyörgytől Turinig s vissza* c. munkáját tekintem,²¹ melyre mint az utazási irodalom egyik termésére is tekinthetünk.

Mivel a műnek jelentősége és volumene egy nagyobb terjedelmű elemzés keretében lenne érdemét is tekintve méltóan elemezhető, ezt most megkerülve, csak néhány jelentős vonatkozását emelném ki.

A munka háttértörténetéről tudni kell, hogy Sepsiszentgyörgyön jelentős Kossuth-kultusz élt, és ez hívta életre Kossuth díszpolgárrá avatását. 1849 áprilisán a Görgei nevéhez fűződő tavaszi hadjárat győztes ütközeteinek, Kossuth kormányzóvá választásának híre hamar eljutott Sepsiszentgyörgyre is. A lelkesültség heteiben Bem és Kossuth díszpolgárrá

Katalin Ágnes 2014, 369–379, a Pesti Magyar Színház avatójáról pedig lásd EGYED Emese 2001).

²⁰ Lásd *Apróságok Szentgyörgy múltjából* helytörténeti vonatkozású adatközlés a *Székely Nemzet* 1892. december 24. hasábjain; valamint 17. századi aldobolyi, családtörténeti vonatkozású dokumentum közlése 1888-ból.

²¹ GÖDRI Ferenc, ifj. 1894.

választását indítványozták. Császár Bálint polgármesterségének utolsó éveiben mozgalom indult Kossuth Lajos díszpolgárrá avatásának érdekében. A város 1892. november 23-án Kossuthot 90. születésnapja alkalmával díszpolgárrá választotta, s a következő év március 23-án nyújtotta át Turinban a város tíz tagú küldöttsége a díszoklevelet. A küldöttség tagjai Barabás Sándor körorvos, Bogdán Artúr takarékpénztári vezérigazgató, Bogdán Flórián építészvállalkozó, Botár Albert birtokos, Kelemen Lajos megyei főügyész, Kiss Ödön tanító, Révay Pál református lelkész, Sikó Béla birtokos, Várkonyi Endre főgimnáziumi tanár, valamint ifj. Gödri Ferenc városi főjegyző voltak. Az eseményt Gödri Ferenc útleírása örökítette meg, a Jókai nyomda nyomásában 1894-ben jelent meg.

A műfajnak, az útleírásnak gazdag és jelentős hagyománya van a magyar irodalomban (Szepsi Csombor Márton 1620-ban Kassán magyar nyelven megjelent *Evropica Varietasa*, Sándor István, 1793-as *Egy külföldön utazó Magyarinak jó barátjához küldött levelei stb.*) Fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy a régi magyar utazáselméleti irodalomban jól érzékelhető már a magyar és európai munkák szoros összefüggése, az utazási módszertanok terjedésében és a műfaj poétikai szabályait tekintve is.

Gödri Ferenc itineráriumáról (maga útleírásnak nevezi) elmondható, hogy a célelvűen utazók írásai sorába tartozik, beszámolójával az utazás hagyományai szerint leírandó és megmutatandó dolgok hagyományos menetét követi, s ugyanakkor a beszámoló a Kossuthal való találkozást tekinti fő céljának, s ennek minél hübb, dokumentarista megörökítését.

A tájak megjelenítése sohasem értékeslegesen tevékenység. Ahogyan a Sepsiszentgyörgytől Turinig s majd a visszafele vezető útvonalon megjelenített tájakat látjuk/olvassuk, az nagymértékben attól függ, hogy pontosan Gödri hogyan szemléli e tájakat. Nemcsak leír, hanem *beleír*: Gödri előfeltevéseivel, értékeivel és vágyaival tölti fel. Láthatjuk, hogy mennyire erős benne a városelöljáró, a jó gazda szemlélődésének az érvényesítése: pl. a horvát karsztek között, Fiuméhez közel a vonatból szemlélt táj, a liburni karszt csupasz sziklái a sotternek való kavics remek otthoni hasznosíthatóságát juttatják eszébe. A rengeteg kavics „legalábbis 50.000 esztendeig kavicsoztathatná vele az összes [háromszéki] utainkat, s még akkor is maradna belőle vagy tíz sugási útra való”.²²

S az útleírás legalább annyira szól Gödri kulturális horizontjairól, mint amennyire híven tükrözi a tájat. S ilyenként az útleírás alapvetően nemcsak leíró, hanem értelemadó műfajnak is tekintendő. A színhá-

zak, templomok, szobrok, temetők, múzeumleírások gazdagságára gondolunk.

A táj nemcsak fizikai tér, hanem a fizikai tértől elválaszthatatlan módon a reprezentációk kulturális tere. Leírásaiban fontos, hogy legalább annyira nemzeti reprezentációs munkát végez, mint amennyire az kulturálisan eltérő, az idegen megragadására tör, hisz a külföldi tájakról magyar történeti emlékeket vonatkozásokat és kötődéseket említi; az idegen újdonságban a megszívlelendő s átplántálható, magyarítható, magyar földre is adaptálható tekinteli lényegesnek.

Az útleírás, miközben igen könnyed, olvasható stílusú, mégis magán viseli a megalkotottság jeleit, melyet olykor maga a szerző is elárul. „Pedig ott volt zsebemben a bizonyíték: a vén Baedeker, – melyet, azonban íme az ember csupán azért cipel el magával utazni, hogy csak amikor hazajött nézzen bele.”²³

Tehát az útleírás konkrét papírra vetésének az idején Gödri legalább olyan intenzitással használ fel különböző forrásokat (az említett Baedeker-féle utazási könyv valamelyik kiadását, saját és társai jegyzeteit, regényt, történeti műveket), mint a konkrét utazás idején.

A Kossuthal való találkozás és a díszpolgári oklevél átadásának a leírása (mint az utazás fő célja) kiemelt szerepet kap a műben mind tartalmi, mind strukturális szempontból. Igen figyelemre méltó az a mód, ahogyan minél hívebben kívánja rögzíteni az eseményt. Ehhez saját emlékezetén kívül utastársa jegyzeteit is felhasználja, s így bizonyítja a Kossuth elhangzó véleményeinek, megjegyzéseinek hűségét, dokumentarista voltát.

A találkozás pillanata igencsak érzelemdús volt: „Küldöttségünk legerősebb tagjai is – kik életüknek oly régóta táplált, s csaknem elérhetetlennek hitt, legforróbb vágyát látták valahára most beteljesülni – elérékenyedve törülgették visszafojthatatlan könnyeiket, s csak alig-alig sikerült nekem is látszólagos nyugalمامat megőrizni (...) üdvözlő beszéd... kötelessége.”²⁴ Természetesen közli saját üdvözlőbeszédét is, melyet „Mélyen tisztelt Kormányzó Úr” megszólítással kezdett, s második találkozásuk végén közli Révay Pál református pap imaszerű búcsúszavait is a könyvben,²⁵ amely úgyszintén erős érzelmeket váltott ki nemcsak a küldöttségből és Rutkaynéból, Kossuth testvéréből, hanem a nagy férfiból is.

Végül egy javaslattal zárnám e szerteágazó és több szempontot is felvető írói műhelymunkába való betekintést. Hogy megszülethetett Gödri legjelentősebb műve, a *Turini utazás*, az legalább annyira köszönhető saját tehetségének, mint Sepsiszentgyörgy városá-

²² GÖDRI Ferenc, ifj. 1894, 13.

²³ GÖDRI Ferenc, ifj. 1894, 86.

²⁴ GÖDRI Ferenc, ifj. 1894, 56.

²⁵ GÖDRI Ferenc, ifj. 1894, 90–91.

nak és a korabeli Kossuth-kultusznak. És elmondható, hogy a város azóta is művelője ennek a kultusznak (hisz tér és utca viseli nevét, 2002 óta Vargha Mihály szobrászművésznek köszönhetően bronzszobra is áll). Ehhez a Kossuth-kultuszhoz több szállal is kapcsolódik a Gödrit övező kultusz (utca, iskola viseli nevét).

Ennek fontos része lenne a manapság ritkaságszámba menő útirajz újra kiadása a városi vezetőség felkérésével, hisz ezzel a város nemcsak kultikus gesztust gyakorolna, hanem jelentős és rendkívül érdekes olvasmánnyal gazdagítaná az érdeklődő-olvasó városlakókon kívül a szélesebb olvasóközönséget is.

Árvay Katalin – ny. tanár, Sepsiszentgyörgy.

Források

EMKE-Szabédi Emlékház Kézirattára, Kolozsvár (EMKE Sze KT)
LIV/515/1, Domokos Géza irathagyatéka

Hírlapok, folyóiratok

Székely Nemzet, Sepsiszentgyörgy (1891, 1892, 1893, 1899)
Székely Nép, Sepsiszentgyörgy (1914)

Irodalom

BARTHA Katalin Ágnes

- 2014 Szimbolikus reprezentáció és színház-avató ünnep, in: Brutovszky Gabriella – Demeter Júlia – N. Tóth Anikó – Petres Csizmadia Gabriella: *Dramák határhelyzetben*. I. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra, 369–384.

EGYED Emese

- 2001 „Ki vagy te?” Az Árpád ébredése című embléma, in: Madácsy Piroska – Bene Kálmán (szerk.): *Vörösmarty és kora. Tanulmányok Vörösmarty Mihályról és Körösi Csoma Sándorról*, Bába és Társai Kiadó, Szeged, 11–32.

GÖDRI Ferenc, ifj.

- 1894 *Sepsiszentgyörgytől Turinig és vissza*. Jókai Nyomda-Részvény-Társulat, Sepsi-Szentgyörgy.

HARRINGTON SZÁNTHÓ Anikó (szerk.)

- 2001 *Őt emberöltő Erdélyben II. Ha lássátok se mondjátok....*, Ashram közösség, Székelyudvarhely.

SZÁNTHÓ Vitus

- 1915 Gödri Ferenc gyermekkora, *Székely Nép*, 1915. január 9.

SZINNYEI József

- 2000 *Magyar írók élete és munkássága*, Budapest, Arcanum Adatbázis Kft. (<http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/> – utolsó letöltés ideje: 2015. október).

Activitatea literară a lui Gödri Ferenc

(Rezumat)

Colecția personală a lui Gödri Ferenc ni s-a păstrat – din păcate – doar parțial, cercetătorul lovindu-se de lipsa manuscriselor, corespondenței sau altor documente personale. Lucrarea se bazează astfel primordial pe materialul publicat în viața autorului și are ca scop analiza acestora din punctul de vedere a antropologiei literare. Analiza textelor literare ne arată – după cum reiese și din propria biografie profesională – faptul, că literatura și poezia nu erau preocupări permanente, zilnice ale lui Gödri, abordarea lor necesită astfel conștientizarea acestei perspective. Pe baza versurilor, discursurilor ocazionale sau lucrărilor istorice, dar și din opera principală, jurnalul de călătorie din Italia, poate fi reconstruit exercițiul de scris al unui funcționar orășenesc din Secuime de la sfârșitul secolului al 19-lea.

The literary activity of Gödri Ferenc

(Abstract)

Nowadays we know only a small part of a someday rich Gödri Ferenc personal collection (with manuscripts, correspondence or other types of documents). This way the paper focuses mainly on the written material published by the author himself and offers a literary anthropological analysis of it. These texts demonstrate the fact – revealed by the authors' biography as well –, that literature and poetry were not among his everyday preoccupations and activities, their approach thereby should not ignore this perspective. Based on the poems, occasional speeches, historical works and his main work (*Sepsiszentgyörgytől Turinig és vissza*), the itinerary journal, we may reconstruct the writing exercise of a small town functionary from the Székelyföld by the late 19th century.

